

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ

Міжнародний науково-виробничий журнал

2' 2014 (24)

Зміст

I. Економіка та управління національним господарством	
Дзядикевич Ю.В. ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ	5
Пуцентейло П.Р. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ТВАРИННИЦТВА	13
Панухник О.В. ФІНАНСОВО-АДМІНІСТРАТИВНІ ПЕРЕВАГИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ РЕФОРМ.....	20
Повстин О.В. БЛАГОДІЙНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ.....	26
Тенюх З.І. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ.....	34
Клименко К.С. ОСОБЛИВОСТІ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ІННОВАЦІЙ ТА ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ.....	40
Матвійв О.В. АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ ТА ПРОБЛЕМ І МЕТОДІВ ЇХ ПОДОЛАННЯ НА РИНКУ УКРАЇНИ.....	45
II. Економіка та управління підприємствами	
Завора Т.М., Григоришина О.І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	52
Кондратенко Т.В. УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧО-ЗБУТОВИМИ СФЕРАМИ ЯК ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА.....	58
Мосін О.О. АЛГОРИТМ ВИМІРЮВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	65
Мануйлович Ю.М. СТИМУЛЮВАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ СТРУКТУР ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ ЗБАЛАНСОВАНИХ ПОКАЗНИКІВ.....	71
III. Регіональна економіка, демографія та соціальна політика	
Панкова А.Ю. ОБҐРУНТУВАННЯ ПРІОРИТЕТІВ І ЦІЛЕЙ СТРУКТУРНИХ ЗМІН В ЕКОНОМІЦІ ВЕЛИКОГО ПРОМИСЛОВОГО МІСТА.....	79
Yakymchuk O.K. CONCEPT OF MANAGING REGIONAL BUDGETS DURING TRANSITION TO SUSTAINABLE SELF-DEVELOPMENT.....	85
IV. Економіка природокористування і екологія	
Сидорук Б.О., Сава А.П., Довгань С.В. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИРОБНИЦТВА ЕКОБЕЗПЕЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА.....	94
V. Інноваційно-інвестиційна діяльність	
Давиденко Д.О. ІЄРАРХІЧНА МОДЕЛЬ ПРОБЛЕМ ФІНАНСУВАННЯ БУДІВНИЦТВА ЖИТЛА ІНВЕСТОРОМ	102
VI. Облік, аналіз і аудит	
Левченко Н.М., Воскобойник Ю.М. УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ПРОЦЕСУ МАТЕРІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗА ЛОГІСТИЧНИМ ПІДХОДОМ.....	107
Рожелюк В.М., Денчук П.Н. ОРГАНІЗАЦІЯ ДОКУМЕНТООБІГУ ЯК ОСНОВНОГО ІНСТРУМЕНТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ КОМУНІКАЦІЇ НА ПЕРЕРОБНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ.....	114
Скляр Л.Б. ОСНОВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПОТОКАМИ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В КОНСЕРВНІЙ ГАЛУЗІ.....	121

Засновники журналу:
Білоцерківський
національний аграрний
університет
ПВНЗ "Університет
економіки і підприємництва"
ПП "Інститут економіки,
технологій і підприємництва"

Головний редактор:
Даниленко А.С.,
д.е.н., проф., акад. НААНУ

**Заступник головного
редактора:**
Стельмащук А.М.,
д.е.н., професор
Капітанець С.В.,
к.п.н., доцент

Редакційна рада:

Варченко О.М., д.е.н. професор
Капітанець О.М., к.п.н., доцент
Малік М.Й., д.е.н., проф.,
академік НААНУ

Редакційна колегія:

Баланюк І.Ф., д.е.н., проф.
Борщовецька В.Д., к.п.н.
Губенко В.І., д.е.н., професор
Іващук Н.Л., д.е.н., професор
Кузьмін О.Є., д.е.н., професор
Паска І.М., д.е.н.
Пуцентейло П.Р., д.е.н., доцент
Сатир Л.М., д.е.н.
Свиноус І.В., д.е.н.
Семів Л.К., д.е.н., професор
Сокольська М.О.
Шевчук Л.Т., д.е.н., професор
Шуст О.А., д.е.н.

Зарубіжні вчені:

Мірослав Сватош, д.е.н.,
професор (Чехія)
Станіслав Шидло, д.е.н.,
професор (Польща)
Тетяна Вархолова, д.е.н.,
професор (Словаччина)

Наукові редактори:

Джерелейко С.Д., к.е.н., доцент
Капітанець Ю.О., к.е.н., доцент
Нянько В.М., к.е.н.
Сава А.П., к.е.н., ст.н.с.
Хома Д.М., к.е.н., доцент

<p>Редактор: Федоришина Л.М., к.е.н., доцент</p> <p>Свідцтво про державну реєстрацію: серія КВ № 16753-5327Р від 10.06.2010 р.</p> <p>перереєстрацію: серія КВ № 20300-10100 НР від 23.09.2013</p> <p>Рекомендовано до друку Вченою радою Білоцерківського національного аграрного університету, протокол № 5 від 29 серпня 2014 р.</p> <p><i>Затверджено Постановою Президії ВАК України від 22 грудня 2010 р. № 1-05/8 як наукове фахове видання України (економічні науки)</i></p> <p>Підписано до друку 02 вересня 2014 р.</p> <p>Адреса редакції: 29016, м. Хмельницький, вул. Львівське шосе, 51/2 тел. (096) 01-09-709 www.uniepr.km.ua s.kapitanets@mail.ru</p> <p>Тираж 300 прим.</p> <p>Формат 70x108/16. Папір офсетний. Ум. друк арк. 19,8</p> <p>Віддруковано з готових діапозитивів в СМП «ТАЙП» вул. Чернівецька, 44 б, м. Тернопіль, 46000</p> <p>Усі права захищені. Передрук дозволяється лише зі згоди автора.</p> <p>© Білоцерківський національний аграрний університет © ПВНЗ "Університет економіки і підприємництва" © ПП "Інститут економіки, технологій і підприємництва"</p>	<p>Качмар О.В. ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ОФОРМЛЕННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ..... 128</p>	
	<p>Візіренко С.В. ВНУТРІШНІЙ АУДИТ УМОВНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ..... 136</p>	
	<p>Очеретко Л.М., Пальцева М.В. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ ОЦІНКИ ВИБУТТЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ..... 141</p>	
	<p>Костецький Я.І., Новак Н.Є. УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ТА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ..... 147</p>	
	<p>Ждек Т.В. МАТЕМАТИКО-СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ РІВНЯ ТЕХНІЧНО-ДОСТУПНОГО ЕНЕРГЕТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СОЛОМИ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ..... 153</p>	
	<p>Кондрич В.І. ОСНОВНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ВИТРАТ В НАУКОВИХ ПРАЦЯХ..... 160</p>	
	<u>VII. Менеджмент, маркетинг, підприємництво</u>	
	<p>Кропивко М.М. ФОРМАЛЬНІ ОБ'ЄДНАННЯ ГОСПОДАРСТВ НАСЕЛЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ СФЕРИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА..... 168</p>	
	<p>Антонюк Д.А. КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ПІДПРИЄМНИЦТВА..... 177</p>	
	<p>Колосінський Є.Ю. ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ТОРГОВЕЛЬНИЙ КЛАСТЕР»..... 183</p>	
	<p>Нагернюк Д.В. РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР..... 189</p>	
	<p>Романишин О.В. ОСОБЛИВОСТІ КОН'ЮКТУРИ РИНКУ М'ЯСА..... 194</p>	
	<u>VIII. Фінансово-кредитна система</u>	
	<p>Нестеренко Ж.К., Гриценко К.О. ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ..... 200</p>	
	<p>Заборовець Ю.О. СУТНІСТЬ, ЗМІСТ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВАХ УКРАЇНИ..... 206</p>	
	<p>Манжос С.Б. ДЕРЖАВНЕ АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ..... 211</p>	
	<p>Мединська Т.В. ЄДИНИЙ ПОДАТОК У ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ТА ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ЙОГО СПЛАТОЮ..... 218</p>	
	<p>Луцик-Дубова Т.О. ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ..... 225</p>	
	<u>Критика та бібліографія</u>	
	<p>Васьківська К.В. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ У БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ..... 232</p>	
	<p>Автори номера..... 234</p>	
	<p>Хроніка подій. Повідомлення...... 240</p>	

Practical value. The practical significance of the obtained results is the basis for solving practical problems of competitive animal husbandry sector. The proposed system of evaluation methods for competitive development of meat cattle breeding provides an objective approach to the formation of sustainable development of investigated industry.

Key words: competitiveness, competitive development, industry, animal husbandry, animal husbandry products, evaluation methods.

Пуцентейло П.Р. МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОЦЕНИВАНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОГО РАЗВИТИЯ ОТРАСЛИ ЖИВОТНОВОДСТВА

Цель. Целью статьи является оценка конкурентоспособного развития отрасли животноводства на различных уровнях национальной экономики.

Методика исследования. Теоретической и методологической основой статьи являются фундаментальные положения современной экономической теории, научные труды отечественных и зарубежных ученых. В ходе исследования, в частности, применялись методы: анализа и синтеза – для изучения объекта и предмета исследования; графический – для наглядного отображения связей между исследуемыми показателями; абстрактно-логический (теоретические обобщения и формулирование выводов); конструктивный и экспериментальный (оценки конкурентоспособности отрасли).

Результаты. Обосновано, что необходимость оценки конкурентоспособного развития отрасли на различных уровнях национальной экономики обусловлена динамичными свойствами ее составляющих: предприятий, инфраструктуры и институтов управления. Выделены срезы оценивания конкурентоспособного развития отрасли животноводства. Доказано, что конкурентоспособное развитие отрасли животноводства характеризуется комплексным показателем, который учитывает ряд внешних и внутренних факторов.

Научная новизна заключается в развитии теоретических положений и выработке концептуального подхода к оценке конкурентоспособного развития отрасли животноводства, которая включает систему показателей и критериев эффективности.

Практическая значимость. Практическое значение полученных результатов является основой для решения практических проблем конкурентоспособного развития отрасли животноводства. Предложенная система методов оценки конкурентоспособного развития мясного скотоводства обеспечивает объективный подход к формированию устойчивого развития исследуемой отрасли.

Ключевые слова: конкурентоспособность, конкурентоспособное развитие, отрасль, животноводство, продукция животноводства, методы оценки

УДК 352.1:338.24

*Панухник О.В.,
д.е.н., доцент, в.о. зав. кафедри економіки та фінансів,
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя*

ФІНАНСОВО-АДМІНІСТРАТИВНІ ПЕРЕВАГИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ РЕФОРМ

Постановка проблеми. Сучасні політичні та економічні умови, що склалися в Україні, поряд із реалізацією низки невідкладних заходів у всіх сферах життєдіяльності суспільства потребують удосконалення державної регіональної політики, спрямованої на децентралізацію влади та зміцнення місцевого самоврядування, формування об'єднаних базових територіальних утворень як самостійних економічних суб'єктів у межах національної економіки, що пов'язане з проведенням адміністративно-територіальної реформи в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням вивчення проблеми трансформаційних змін територіальних спільнот базового рівня в Україні та здійсненню оцінки впливу цих процесів на розвиток місцевої демократії донедавна не приділялося належної уваги. Окремі дослідження у цьому контексті проведено Б. Адамовим, І. Бодровою [2], М. Долішнім [3], В. Кравченком [5], Г. Монастирським, А. Мельник [8], В. Нудельманом [11], А. Павлюком. Праці та розробки зарубіжних вчених, зокрема, Р. Беннета (R. Bennet) [12], Б. Деанте (B. Deante) [13], В. Горжим-Вілковського (W. Gorzym-Wilkowski) [14], А. Мішука (A. Miszczuk) неможливо у повній мірі адаптувати до вітчизняних умов. Поза сферою науково-теоретичного аналізу опинилися питання пошуку оптимальних варіантів зміцнення первинного адміністративно-територіального устрою в Україні через функціональну

інтеграцію територіальних спільнот базового рівня з врахуванням фінансово-адміністративних аспектів, національних економічних, соціальних та політичних особливостей.

Постановка завдання. Метою дослідження є комплексна оцінка проблем та перспектив використання інтеграційного потенціалу населених пунктів як складних соціально-економічних систем в умовах системних трансформаційних змін в Україні, зокрема, у контексті здійснення адміністративно-територіальної реформи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найважливішим і найбільш обговорюваним елементом майбутньої територіальної реформи в Україні є укрупнення адміністративно-територіальних одиниць найнижчого рівня і утворення нових громад. Зарубіжний досвід свідчить, що в основу визначення критеріїв укрупнення базових адміністративно-територіальних одиниць покладаються: територія і чисельність населення; функції (завдання, компетенція), що виконуються органами влади різного територіального рівня; ступінь політичної та фінансової автономії територіальних органів; механізм надання публічних послуг (через державні або муніципальні служби або із залученням приватного сектора).

Для укрупнення муніципалітетів використовуються два основних методи:

1. Стимулювання добровільного об'єднання муніципалітетів.
2. Адміністративне укрупнення [2; 4].

Теперішній адміністративно-територіальний устрій України характеризується надзвичайною подрібненістю й об'єктивною нежиттєздатністю територіальних самоврядних спільнот низового рівня (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика первинних суб'єктів місцевого самоврядування в Україні, Польщі, Швеції та Італії

Показник	Україна	Польща	Швеція	Італія
Назва первинного суб'єкта місцевого самоврядування	Село або їх об'єднання, селище і місто	Гміна	Комуна	Муніципалітет
Площа країни, тис. км ²	603,7	312,7	450,0	301,2
Чисельність населення на 01.01.2010 року, млн. осіб	46,6	38,7	8,9	57,6
Кількість первинних суб'єктів місцевого самоврядування на 01.01.2010 року, одиниць	11613	2489	288	8000
Середня площа первинного суб'єкта місцевого самоврядування в країні, км ²	52,0	125,6	1562,5	37,7
Середня чисельність мешканців територіальної громади низового рівня, тис. осіб	4,1	15,6	30,9	7,2

Джерело: таблиця побудована з використанням інформаційно-довідкової бази Верховної Ради України [7]

В Україні дані формування у 2,4 раза за площею і у 3,8 раза за чисельністю населення менші, порівняно із Польщею. Стосовно Швеції дана відмінність має ще разючіші значення (відповідно, у 30 та 7,5 раза менше). Крім того, навіть враховуючи наявність великих міських територіальних спільнот, середня кількість мешканців населеного пункту в Україні є невідповідною мінімальному рівню.

Саме територіальне укрупнення на найнижчих щаблях може мати найсильніший вплив на українську систему місцевого самоврядування. Незважаючи на те, який критерій буде обрано у кінцевому випадку для визначення мінімального розміру населення громади (5000 чи 3500 чоловік), кількість базових одиниць місцевого самоврядування планується кардинально зменшити.

Чи є необхідним таке радикальне укрупнення? Відповідь на це питання, у першу чергу, залежить від бачення ролі, яку має відігравати в країні місцеве самоврядування. Надання гарантованого Конституцією всім територіальним спільнотам права на самоврядування не зумовило початок формування життєспроможної територіальної спільноти, а, навпаки, зумовило подрібнення та послаблення територіальних громад низового рівня.

Європейський досвід щодо даного питання є дуже різноманітним. З одного боку, є країни, у яких існує багато дуже маленьких одиниць місцевого самоврядування. Франція у цьому випадку є найтипівішим прикладом із майже 80 % громад, що за розміром не перевищують 1000 мешканців. Чеська Республіка, Словаччина, Угорщина та Румунія є країнами зі схожим досвідом. З іншого боку, існує низка країн, що прийняли більш консолідовану систему територіального устрою. Велика Британія є прикладом найрадикальнішої консолідації. Однак, як приклад можна наводити й такі країни, як Швеція, Литва, Болгарія або Польща. Жодна з цих країн не має уряду одиниці місцевого самоврядування з населенням менше ніж 1000 мешканців, і навіть громади з 2-3 тис. мешканців зустрічаються вкрай рідко (так, у Великій Британії найменший місцевий уряд має у підпорядкуванні

більше ніж 20 000 мешканців).

Як теоретичні міркування, так і емпіричні приклади свідчать, що, якщо основна роль місцевого самоврядування вбачається передусім у наданні бюджетних послуг, то, напевно, деяке укрупнення буде обов'язково необхідним. Однак, якщо його основною функцією є представництво місцевої громади, у той час, як послуги можуть надаватися через бюджети вищих рівнів, міжрегіональну кооперацію та субконтрактування приватному та недержавному сектору, тоді збереження маленьких громад зі своїм самоврядуванням може бути цілком хорошим підходом.

Європейський досвід свідчить, що організація місцевого урядування у порівняно великих територіальних одиницях надає низку переваг (особливо стосовно здатності надання послуг), і тоді укрупнення може підвищити ефективність системи, хоча позитивний вплив укрупнення територій дуже часто переоцінюють та/або невірно тлумачать.

Найбільш важливі потенційні переваги можуть бути такими:

- територіальне укрупнення робить можливою децентралізацію додаткової кількості видаткових функцій. Насправді, у європейських країнах із більшими одиницями самоврядування більше функцій, як правило, виконується на найнижчому рівні. Згідно з деякими дослідженнями, органи влади, що охоплюють менше ніж 1000 мешканців, не можуть бути здатними виконувати деякі важливі місцеві функції. Деякі автори притримуються думки про те, що надання більшої кількості функцій найнижчим щаблям врядування також підвищує інтерес та участь мешканців у місцевій демократії, хоча це твердження і може бути поставлене під сумнів з огляду на емпіричні дослідження;

- територіальне укрупнення дає можливість скористатися економією за рахунок масштабів надання послуг. Здійснення цілої низки видаткових функцій у розрахунку на одну послугу може бути значно дешевшим у великих об'єднаннях. Прямий тому доказ – адміністративні функції (доведено, що між витратами на управління в розрахунку на душу населення та кількістю мешканців існує зворотно-пропорційне співвідношення, тобто що більшим є населення, то меншими є середньодушові видатки на управління), однак аргументи на користь економії на масштабах можна знайти й в інших сферах, таких як утилізація твердих відходів чи початкова освіта. Однак, важливо підкреслити, що для того, щоб потенційні переваги від ефекту масштабу були реалізовані, місцеві органи влади повинні мати належний ступінь свободи дій у виборі політики надання послуг (наприклад, приймати незалежні рішення щодо оптимальної організації шкільної мережі);

- укрупнення територіальних одиниць у більшій формування дозволяє здійснювати більш цілісне планування (це особливо стосується земельного планування, але не тільки його), що може краще слугувати цілям місцевого розвитку;

- укрупнення може також мати непрямої позитивний вплив на місцеву стратегію економічного розвитку. Належна стратегія економічного розвитку часто потребує концентрації ресурсів на меншій кількості стратегічно важливих проектів, які мають принести корисний результат для більшої території. Такої концентрації легше досягти у випадку територіального укрупнення;

- більші територіальні одиниці можуть сприяти кращому добору більш кваліфікованого персоналу та забезпечувати вищі стандарти оснащення місцевої адміністрації. Однак, цей позитивний висновок треба доповнити ще одним додатковим спостереженням – децентралізація додаткових функцій до найнижчих рівнів урядування (у контексті України – від району до громади) може призвести до протилежних проблем. Хоча цю небезпеку не треба переоцінювати, може статися так, що знайти достатньо кваліфікований персонал навіть в укрупненій громаді буде достатньо складно, у той час як службовці, що перед тим займалися наданням децентралізованих послуг у районі, не бажатимуть або не зможуть переїхати (або здійснювати регулярні поїздки) до менших містечок та сіл для виконання тих самих функцій з управління громадою [1].

З територіальним укрупненням також пов'язані значні ризики, що викликають занепокоєність і протистояння, наприклад, з боку сільських громад.

Зокрема, об'єднання місцевих урядів збільшує відстань між середньостатистичним мешканцем та місцевою владою. Мається на увазі як фізична, так і політична відстань – фізична у тому відношенні, що установа, у якій мешканцю потрібно вирішувати будь-які адміністративні питання, знаходиться тепер на більшій відстані від його місця проживання, та політична у тому відношенні, що тепер на певну кількість населення приходить менша кількість членів ради; у дрібних територіально-адміністративних одиницях зв'язки між членами місцевої ради та громадянами набагато щільніші, і політики є в більшій мірі підзвітними місцевій громаді.

Ці зауваження важко відкинути, проте, можна навести два аргументи на користь процесу укрупнення. По-перше, часто постає вибір між наданням більших повноважень укрупненому місцевому уряду найнижчого рівня та місцевими урядами, що більш наближені до громадян, але не в змозі брати на себе значні повноваження. Цей вибір веде до висновку, що можливість перерозподілу деяких функцій з рівня району до рівня громади буде ефективним засобом наближення місцевого уряду до мешканців, незважаючи на територіальне укрупнення.

По-друге, досвід кількох країн свідчить, що адміністративні послуги можна наблизити до місцевих мешканців, навіть якщо центральне місто/поселення знаходиться на достатньо великій

відстані. Адміністрація громади може мати місцеві філії в окремих селах. Щоб надавати ефективні послуги місцевим мешканцям, ці філії не обов'язково мають працювати кожен день, але, наприклад, раз на тиждень. Ще одним рішенням може бути прогрес електронного врядування, що, наприклад, дозволяє мешканцям скачувати та надсилати потрібні бланки, а також знаходити необхідну інформацію в Інтернеті. Ми розуміємо, що на сьогодні така альтернатива є досить екзотичною для більшості сільських регіональних соціально-економічних систем України, але технологічний прогрес та доступ до Інтернету розвиваються дуже швидко, і через кілька років такі шляхи вирішення проблеми можуть стати реальністю.

Доволі часто висловлюється занепокоєність з того приводу, що об'єднання кількох первинних одиниць розселення в один місцевий уряд призведе до домінування великих первинних одиниць розселення та політичної маргіналізації решти сіл. Це може представляти реальну загрозу. Що потрібно, щоб цього уникнути – це політична система, яка забезпечить збалансоване представництво географічних інтересів і захист інтересів невеликих сіл. Загроза може бути зменшена завдяки системі виборів, у якій одиниця самоврядування поділена на таку кількість адміністративних районів, що відповідає кількості обраних членів ради (досвід місцевих урядів Великої Британії або Польщі з кількістю населення менш за 20 тис. мешканців). Така система забезпечує представництво усіх районів одиниці самоврядування і запобігає домінуванню над радою і прийняттям місцевих рішень з боку того чи іншого населеного пункту.

Можна привести ще один аргумент на користь такої системи виборів. Пропорційна система для місцевих виборів в Україні має більший сенс у випадку великих міст, аніж дрібних, головним чином, сільських громад. Місцева політика дрібних громад та, відповідно, рішення виборчого округу, базуються на більш безпосередніх, особистих відносинах та довірі, ніж на обранні програм більших груп, будь то державні політичні партії або місцеві організації. Цілком зрозуміло, що у багатьох дрібних громадах немає організованих груп, між якими вони можуть обирати.

Також часто висловлюється занепокоєння, що реформа може вплинути на індивідуальні риси, самобутність об'єднаних сіл. Укрупнення запроваджується з метою зміцнення місцевих урядів та надання їм можливості ефективного виконання широкого спектра функцій. У більшості країн, де проводився процес укрупнення, дрібні села не зникли повністю як суб'єкти територіального уряду. Як правило, рівень такого села символічно представлений на політичному рівні. Як у Польщі, так і у Болгарії законодавча система зберігає традиційні назви (*solectwo* і *kmetstvo*), населення обирає сільських лідерів, які виконують важливі дорадницькі функції та визнаються як важливі символи місцевих первинних одиниць розселення. Проект закону України щодо самоврядування на рівні громади застосовує таку систему, пропонуючи посаду вїята або солтиса, які будуть обиратися безпосередньо у кожному селі.

Ще один засіб, який може допомогти захистити місцеві відмінні риси сіл – це делегування цим селам певних повноважень укрупненої громади. Така опція широко використовується у кількох країнах з об'єднаними територіальними системами. Не всі функції потребують забезпечення економії за рахунок зростання масштабів їх виконання, і виділення, наприклад, невеликих бюджетних коштів на проекти дрібних удосконалень на місцевому рівні (таких як ремонт головної дороги) можуть посилити почуття гордості за своє поселення. У Великій Британії ради парафій, хоча й не мають дуже великих повноважень, відіграють важливу роль у місцевому житті. У скандинавських країнах добре зарекомендувала себе практика виконання деяких повноважень дрібними громадами у складі більших місцевих урядів. У деяких місцевих урядах Польщі окремі села залишають за собою частку місцевих податків і здійснюють деякі прості функції [4].

Висновки з проведеного дослідження. Для того, щоб процес укрупнення відбувся узгоджено та успішно, реформування адміністративно-територіального устрою дало позитивні результати у контексті сучасних реформ в Україні [10], на нашу думку, необхідні певні умови.

По-перше, необхідна відповідна інформація щодо територіальних одиниць (із застосуванням географічних інформаційних систем, включаючи топографічні, економічні, суспільні/демографічні, транспортні, кліматичні та інші дані). Це потрібно для того, щоб прийняти правильні рішення стосовно форми нових територіальних меж. Після того, як буде окреслена "нова карта", має бути визначена доцільна система фінансування дій органів влади місцевого рівня, а також система вирівнювання, яка стосується вимірювання місцевих видаткових потреб.

Другою, більш формальною умовою, є процес консультації. Європейська Хартія місцевого самоврядування, ратифікована Україною, вимагає, щоб будь-які зміни територіальних меж, одна за одною, були здійснені за допомогою консультацій з місцевою громадою. Це не означає, що центральна влада повинна обов'язково виконати рекомендації за результатами таких консультацій, але вони мають бути враховані. Хартія не визначає ніякого специфічного методу консультацій, але який би метод не був обраний, він вимагатиме значної кількості часу. Крім того, консультації повинні розпочинатися уже з конкретними пропозиціями "нової карти". Наскільки відомо, в Україні такий процес консультування поки що застосовувався лише на основі пілотних проектів.

Третьою умовою успішної реформи є відповідна реалізація інформаційної стратегії. Вона має

реалізовуватися паралельно з процесом консультування і має пояснювати причини і переваги реформи, а також показати, яким чином потенційні негативні наслідки будуть мінімізовані. Попри те, що, як уже зазначалося, підтримка реформ за допомогою консультування не є юридичною умовою, реалізація реформи з мінімальною підтримкою з боку суспільства ризикує позбавити її легітимності та буде зменшувати ймовірність кінцевого успіху.

Бібліографічний список

1. Аналіз бюджетних та фінансових наслідків адміністративно-територіальної реформи в Україні / Документ Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fisco-id.com/?module=an&action=view&id=69>.
2. Бодрова І.І. Європейський досвід удосконалення адміністративно-територіального устрою / Ірина Іванівна Бодрова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cau.in.ua/ua/activities/analytics/id/jevropijskij-dosvid-udoskonalennja-administrativno-teritorialnog-481/>
3. Долішній М. Нові підходи до територіального управління / Долішній М. // Урядовий кур'єр. – 2002. – 26 лютого. – С. 6.
4. Закордонний досвід організації місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.urbanecomics.ru/texts.php?folder_id=197&mat_id=220#_ftnref9
5. Кравченко В.В. Основи муніципального менеджменту: навчальний посібник / Кравченко В.В., Пітцик М.В., Салій І.М.; за ред. В.В. Кравченка. – К. : Атіка-Н, 2003. – 304 с.
6. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. – Офіційний документ КМУ № 333-р від 01.04.2014 р. [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.
7. Матеріали Комітету Верховної Ради України з питань державного будівництва та місцевого самоврядування. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.komsamovr.rada.gov.ua>
8. Мельник А.Ф. Управління розвитком муніципальних утворень: теорія, методологія, практика : монографія / А.Ф. Мельник, Г.Л. Монастирський. – Тернопіль: Економічна думка, 2007. – 476 с.
9. Муниципальные системы зарубежных стран. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dvgups.ru/METDOC/CGU/PRAVO/M_PRAVO
10. Новий курс: Реформи в Україні 2010-2015 // Національна доповідь. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/books/2010/10nandop1.pdf>.
11. Нудельман В. Стратегічний план використання території України / Нудельман В. // Урядовий кур'єр. – 2002. – 5 квітня. – С. 5.
12. Bennet R. Territory and administration in Europe / Bennet R. – London: Printer, 1989.
13. Deante B. Local government reorganization in Western democracies / Deante B. – London: SAGE, 1998.
14. Gorzym-Wilkowski W. Zarys ekonomiki gminy / Gorzym-Wilkowski W., Miszczuk A. – Lublin, Norbertinum, 1999. – 254 s.

References

1. Document of the Ministry of finance of Ukraine (2005), "Analysis of budgetary and financial consequences of administrative-territorial reform in Ukraine", available at: <http://fisco-id.com/?module=an&action=view&id=69>
2. Bodrova, I.I. (2012), "The European experience of improving the administrative territorial structure" available at: <http://cau.in.ua/ua/activities/analytics/id/jevropijskij-dosvid-udoskonalennja-administrativno-teritorialnog-481/>
3. Dolishnii, M.I. (2002), "New approaches to regional administration", *Uriadovyi kurier*, Kyiv, Ukraine, 6 p.
4. "Foreign experience of local government" available at: http://urbanecomics.ru/texts.php?folder_id=197&mat_id=220#_ftnref9
5. Kravchenko, V.V. (2003), *Osnovy munitsypalnoho menedzhmentu* [Basics of Municipal Management], textbook, Atika, Kyiv, Ukraine, 304 p.
6. Cabinet of Ministers of Ukraine (2014), "The concept of local government reform and territorial organization of authority in Ukraine", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/law>.
7. The Verkhovna Rada Committee on State Constructing and Local Self-Government materials, available at: <http://komsamovr.rada.gov.ua>
8. Melnyk, A.F. and Monastyrskiy, H.L. (2007), *Upravlinia rozvytkom munitsypalnykh utvoren: teoriia, metodolohiia, praktyka* [Management of municipalities: theory, methodology, practice], monograph, Ekonomichna dumka, Ternopil, Ukraine, 476 p.
9. "Municipal systems of foreign countries", available at: http://dvgups.ru/METDOC/CGU/PRAVO/M_PRAVO
10. "New course: Reforms in Ukraine 2010-2015", available at: <http://nbuv.gov.ua/books/2010/10nandop1.pdf>
11. Nudelman, V. (2002), "Strategic Plan of using the territory of Ukraine", *Uriadovyi kurier*, Kyiv,

Ukraine, 5 p.

12. Bennet, R. (1989), "Territory and administration in Europe", Printer, London, UK.

13. Deante, B. (1998), "Local government reorganization in Western democracies", SAGE, London, UK.

14. Gorzym-Wilkowski, W. (1999), "Zarys ekonomiki gminy", Norbertinum, Lublin, Poland, 254 p.

Панухник О.В. ФІНАНСОВО-АДМІНІСТРАТИВНІ ПЕРЕВАГИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ РЕФОРМ

Мета: обґрунтування перспектив реалізації адміністративно-територіальної реформи в Україні з позиції використання інтеграційного потенціалу населених пунктів як складних соціально-економічних систем та здійснення оцінки впливу цих процесів на розвиток місцевої демократії.

Методика дослідження. У процесі дослідження використано: монографічний, абстрактно-логічний підхід до вивчення теоретичних і практичних проблем реалізації адміністративно-територіальної реформи в Україні; методи порівняння, аналізу і синтезу – при вивченні просторово-територіальних аспектів реалізації адміністративно-територіальної реформи; аналогії – у процесі імплементації зарубіжного досвіду адміністративно-територіальної реформи до вітчизняних умов.

Результати. Розкрито сутність, визначено критерії та методи укрупнення базових адміністративно-територіальних одиниць. Обґрунтовано необхідність територіального укрупнення і можливостей використання інтеграційного потенціалу населених пунктів як дієвого засобу формування життєздатних територіальних спільнот та їх вплив на вітчизняну систему місцевого самоврядування. Здійснено акцент на необхідності застосування європейського досвіду укрупнення територіальних одиниць при побудові ефективного адміністративно-територіального устрою. Окреслено низку умов, дотримання яких сприятиме успішному проведенню адміністративно-територіальної реформи в Україні. Визначено оптимальний підхід до реалізації напрямків адміністративно-територіальної реформи з урахуванням сучасних політичних та економічних умов.

Наукова новизна полягає у визначенні оптимальних варіантів зміцнення первинного адміністративно-територіального устрою в Україні через функціональну інтеграцію територіальних спільнот базового рівня з врахуванням фінансово-управлінських аспектів, національних економічних, соціальних та політичних особливостей та оцінці впливу цих процесів на розвиток місцевого самоврядування.

Практична значущість. Отримані результати дослідження дозволять забезпечити ефективність розроблення, впровадження та реалізації адміністративно-територіальної реформи в Україні та можуть бути використані у практичній діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

Ключові слова: адміністративно-територіальна реформа, укрупнення адміністративно-територіальних одиниць, територіальна трансформація, місцеве самоврядування, європейський досвід.

Panukhnyk O.V. FINANCIAL AND ADMINISTRATIVE BENEFITS OF TERRITORIAL TRANSFORMATION OF UKRAINE IN THE FRAMEWORK OF ECONOMIC REFORM

Purpose. To study the prospects of administrative-territorial reform in Ukraine from the standpoint of the settlements' integration potential use as complex socio-economic systems to assess the impact of these processes on the development of local democracy.

Methodology of research. The research used: monographic, abstract and logical approach to the study of theoretical and practical problems of implementation of administrative-territorial reform in Ukraine; methods of comparison, analysis and synthesis - the study of spatial and territorial aspects of the administrative-territorial reform; analogy - in the process of implementing the international experience of the administrative-territorial reform to local conditions.

Findings. Essence of the criteria and methods of consolidation of basic administrative units were discovered. The necessity of territorial consolidation and utilization of the settlements' integration potential as effective as well as means of sustainable local communities and their impact on the domestic system of local government were justified. Emphasis on the need to use the European experience for units' consolidation in the construction of effective administrative and territorial division were made. A number of conditions, compliance with which will contribute to the success of the administrative-territorial reform in Ukraine were outlined. The optimal approach to the implementation of the directions of the administrative-territorial reform, taking into account the current political and economic conditions was defined.

Originality lies in determining the best options for strengthening primary administrative-territorial structure of Ukraine through functional integration of local communities baseline with regard to financial and administrative aspects of national economic, social and political characteristics and assessing the impact of these processes on the local government.

Practical value. Obtained results of the study will ensure the effectiveness of the development, introduction and implementation of administrative-territorial reform in Ukraine and can be used in the practical activities of state and local governments.

Key words: administrative-territorial reform, consolidation of administrative units, territorial transformation, local government, European experience.

Панухник Е.В. ФИНАНСОВО-АДМИНИСТРАТИВНЫЕ ПРЕИМУЩЕСТВА ТЕРРИТОРИАЛЬНОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ РЕФОРМ

Цель. Обоснование перспектив реализации административно-территориальной реформы в Украине с позиции использования интеграционного потенциала населенных пунктов как сложных социально-экономических систем и оценки влияния этих процессов на развитие местной демократии.

Методика исследования. В процессе исследования использованы: монографический, абстрактно-логический подход к изучению теоретических и практических проблем реализации административно-территориальной реформы в Украине; методы сравнения, анализа и синтеза – при изучении пространственно-территориальных аспектов реализации административно-территориальной реформы; аналогии – в процессе имплементации зарубежного опыта административно-территориальной реформы в отечественных условиях.

Результаты. Раскрыта сущность, определены критерии и методы укрупнения базовых административно-территориальных единиц. Обоснована необходимость территориального укрупнения и возможностей использования интеграционного потенциала населенных пунктов как действенного средства формирования жизнеспособных территориальных сообществ и их влияние на отечественную систему местного самоуправления. Осуществлен акцент на необходимости применения европейского опыта укрупнения территориальных единиц при построении эффективного административно-территориального устройства. Обозначен ряд условий, соблюдение которых будет способствовать успешному проведению административно-территориальной реформы в Украине. Определен оптимальный подход к реализации направлений административно-территориальной реформы с учетом современных политических и экономических условий.

Научная новизна заключается в определении оптимальных вариантов укрепления первичного административно-территориального устройства в Украине через функциональную интеграцию территориальных общин базового уровня с учетом финансово-управленческих аспектов, национальных экономических, социальных и политических особенностей и оценке влияния этих процессов на развитие местного самоуправления.

Практическая значимость. Полученные результаты исследования позволяют обеспечить эффективность разработки, внедрения и реализации административно-территориальной реформы в Украине и могут быть использованы в практической деятельности органов государственной власти и местного самоуправления.

Ключевые слова: административно-территориальная реформа, укрупнение административно-территориальных единиц, территориальная трансформация, местное самоуправление, европейский опыт.

УДК 364.054.3

*Повстин О.В.,
к.е.н., завідувач кафедри права та менеджменту
у сфері цивільного захисту,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності*

БЛАГОДІЙНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Хто хоче приносити користь, той і з буквально зв'язаними руками може зробити безодню добра.

Ф. М. Достоєвський

Постановка проблеми. У сучасних історичних умовах соціальна відповідальність держави полягає у розумінні потреб, думок та очікувань громади, забезпеченні соціальної рівності та стабільності, шляхом реалізації ефективної державної соціальної політики. Проголошення України незалежною державою стало поштовхом до політичних та економічних перетворень, які супроводжувались не лише позитивними змінами, але й загостренням раніше існуючих проблем. Особливої гостроти набув процес соціального та майнового розшарування суспільства і результатом глибокої соціальної диференціації стала поява таких категорій громадян, які потребують соціальної допомоги та захисту, гарантом якого повинна бути держава. Проведення згаданих вище реформ показали нездатність державних структур у повному обсязі забезпечувати ефективне функціонування